

+ Ne centralizem ne federalizem
 ampak pokrajinska avtonomija. »Narodna
 Politika« od dne 23. septembra prinaša
 članek, v katerem govori o opredelitvi
 političnih strank za volitve in delo v bo-
 doči konstituenti. Dokazuje, kako nemož-
 na in škodljiva bi bila opredelitev na zgo-
 plemensko-interesnem temelju. Ako bi se
 v Jugoslaviji uresničil plemenski federali-
 zem, bi sporov in trenj ne bilo ne konca
 ne kraja. Prav ta oblika bi bila za Hrvate
 pogubna, ker bi zagotavljala močnejšim
 Srbom hegemonijo. Centralizem je za našo
 prihodno docela neprimeren in neizvedljiv.
 Ostane le še zlata srednja pot: avtonomija.

mizem; vsaka zgodovinska pokrajina imej svojo široko upravno in zakonodajno samoupravo, temeljem katere se bo mogla zdravo razvijati po danih ji kulturnih in gospodarskih pogojih. S tem se izognemo plemenskim borbam ter zagotovimo državno edinstvo.

+ Kar boljševik, to jud. V boju čeških socialnih demokratov proti komunistom so krepko pritegnili tudi meščanski listi, posebno pa agrarni. Le-ti merijo v prvi vrsti naravnost na glavno trdnjavo komunizma — Moskvo, pri čemer prihaja zlasti antisemitizem do veljave. Listi opozarjajo, kako tesno je spojen boljševizem z židovstvom, kako so njegovi glavni nositelji judje. Tako je tudi načelnik ruske misije na Češkem žid. Skoro velja beseda: kar boljševik, to jud. Že iz tega se vidi vsa laž tega gibanja, ki si nadeva ime komunizma. Kdaj je še jud mislil in čutil socialno, kdaj hotel dobro krščanskim narodom! Za kar se jud vna, za krščansko ljudstvo nikdar ne more biti dobro.

+ Intrige mažarskih komunistov proti češki državi. Praga, 23. septembra. V Turč. sv. Martinu se je 20. t. m. vršil ključbovalni socialistični kongres, katerega so bili slovaški socialni demokrati preklicali in odgodili. Na shod je prišlo 139 delegatov večinoma nemških in mažarskih komunistov; slovaških delegatov, ki se priznavajo vsi za socialne demokrate, je bilo med njimi samo 54. Posl. dr. Kovala in bivši minister dr. Derer sta takoj začetkom kongresa protestirala proti temu, da se pod imenom socialne demokracije prireja kongres; na katerem so navzoči ljudje, ki ne pripadajo stranki in ki imajo od mažarskih emisarjev nalog, da izvrše nasilje nad slovaškim delavstvom in pretvorijo slovaško socialno-demokratsko stranko v komunistično. — Mažarski komunisti so nato dvignili silen vrišč in se zagnali proti Slovaku. Dr. Kliman je pozval Slovake, naj zapuste kongres, kar so Slovaki tudi storili. Mažarski komunisti so nato zapeli svojo bojno pesem in nadaljevali zborovanje. Sklenili so, da bodi poslej strankarsko glasilo »Pravda«, ki bo izhajala kot dnevnik pod imenom »Pravda Chudoby«. Izvolili so nov izvršilni odbor, o strankinem programu pa bo sklepal protikongres socialističnih levčarjev v Pragi. Slovaški delegati so imeli posvetovanje, na katerem so proglasili komunističen kongres kot nekompetenten, da karkoli sklepa v imenu češkoslovaške socialne demokracije. Izvolili so akcijski odbor, ki naj v sporazumu z okrožnim izvršilnim odborom skliče strankin kongres za oktober. Nanj bodo imeli dostop le delegati organizacij, ki so stranki zveste in stojijo na stališču češkoslovaške republike.

+ Zaradi hercegovske sablje. Dragocena sablja, ki jo je Hercegovina poklonila regentu o priliki njegovega obiska, je bila povod strastnemu prepiru, kdo bo regentu sabljo izročil: Hrvat, Srb ali mohamedan. To pravico so zase zahtevali Srbi, kateri so v Hercegovini v manjšini. Končno so se pogodili tako, da bodo šli pred regenta vsi trije; kot prvi bo pozdravil regenta Hrvat, za njim Srb, a musliman bo izročil sabljo. V prilog temu dogovoru je nastopil sam ministrski predsednik dr. Vesnić. No, ko je prišla deputacija pred regenta, je skočil mostarski čokorilovec Smajo Čemalović naprej in pozdravil regenta. Za njim je nato govoril Hrvat dr. Spužević, ki je rekel, da so bili Hrvati vedno za narodno edinstvo, da pa to edinstvo izrabljajo razni odgovorni in neodgovorni elementi drugega plemena. — Kakor je neki hercegovska sablja lepa in dragocena — regent je je bil težko vesel.

+ Smodlaka ustanavlja novo stranko. Glasom dalmatinskih listov ustanavlja dr. Smodlaka novo »neodvisno« stranko, v katero naj bi šli vsi nezadovoljneži iz demokratske stranke. Ta nova stranka bo nastopila pri volitvah z lastno kandidatno listo, katere nositelj naj bi bil dr. Trumbić. Demokrati so sprito tega skrajno poparjeni in mislijo na to, da sploh ne postavijo svoje kandidatne liste.

+ Horthyjev denar na Dunaju. »Arbeiterzeitung« dne 22. sept. objavlja dokumente, ki dokazujejo, da je ogrska vlada po tiskovnem oddelku svojega poslanstva na Dunaju podkupila dunajske krščansko-socialne in vsenemške liste, da so priobčevali v obliki celostranskih inseratov sestavke, ki napadajo Rennerjevo protihorthyjevsko politiko in delajo propagando za odtrganje Slovaške od Čehoslovaške republike in njeno pripojitev Ogrski. Inserati so nosili podpis: »Zveza tisočev enakomislečih nemških Avstrijcev«. Vsota, ki so jo dobili podkupljeni dunajski listi, znaša 1.700.000 kron.

+ Naše žito. Po trgovskem dogovoru s češkoslovaško ljudovlado bodo dobili Čehi od nas 9.000 vagonov žita. Poleg tega bodo dobili 200 vagonov masti in svinjskega mesa. Mi bomo dobili za to koks, sladkor in železo. Tudi bodo Čehi popravili naše lokomotive in vagona. Pričela se bodo tudi prava trgovska pogajanja; radi tega bo odpotovala te dni naša delegacija v Prago.

Dnevne novice.

— **Dr. Jovan Cvijič**, rektor belgrajškega vseučilišča in član naše plebiscitne komisije na Koroškem, je odpotoval iz Celovca v Karlove Vari na oddih.

— **Obrtniki proti vladi.** Ko je izšla vest o ustavitvi carine in natura, je nastal med obrtniki in manjšimi industrijalci živ pokret. Zaradi tega je osrednja uprava za obnovo obrti sklicala za nedeljo splošno zvezo vseh obrtniških združenj v Belgrad na konferenco, na kateri bodo odločevali o nadaljnji akciji.

— **Davek na obratovanje.** 25. sept. t. l. stopi v vsej Jugoslaviji v veljavo davek na obratovanje obrti. Finančno ministrstvo je izdalo naredbo, ki predpisuje, kako se mora ta davek pobirati.

— **Plebiscitne znamke za koroško glasovalno cono A.** Plebiscitni odbor je izdal pod nadzorstvom deželne vlade in sporazumno z pošto upravo posebne plebiscitne znamke po 5, 15, 25, 45, 50 para in 2 dinara s pretiskom na 2 in 4 vinarjskih časopisnih znamkah. — Plebiscitne znamke se smejo uporabljati za frankiranje pošiljatev do 10. oktobra t. l. in sicer po vrednosti, ki je označena na teh znamkah. Prodajajo se te znamke pri vseh koroških poštah uradih glasovalne cone A, ter pri poštah uradih Ljubljana 1, Maribor 1, Celje, Ptuj, Novomesto in Kranj, in sicer samo 7 dni, ker je zaloga majhna. — Cela serija stane 40 kron 80 vinarjev, mala serija pa, to je vse parske, 16 kron 80 vinarjev. — Posamezne komade je dobiti pri imenovanih uradih samo od nekaterih vrst, plebiscitnih znamk, in sicer proti plačilu trojne nominalne vrednosti. — Te plebiscitne znamke bodo imele veliko vrednost v narodno-zgodovinskem ter tudi v filatelističnem oziru. — Vsak, kdor si nabavi teh znamk, si pribavi realno vrednost, ter doprinese obenem svoj dar na narodni žrtvenik.

— **Knjiga o borbah za osvobodjenje.** V Belgrad je dospel švicarski polkovnik Feiler, vojaški kritik lista »Journal de Geneve«, ki je posebno v času vojne zaslovel s svojimi strateškimi kritikami. Polkovnik Feiler je v Ženevi izdal svojo prvo knjigo o vojni na srbski fronti. Sedaj je prišel v Srbijo, da zbere gradivo za drugo knjigo, ki jo bo napisal o naših borbah. Z njim je prišel tudi njegov fotograf. Polkovnik Feiler je prehodil že vse postojanke okoli Belgrada, kjer so bili boji leta 1914/15. Poneje bo odpotoval v notranjost Srbije.

— **Ureditev prometa z devizami.** Na seji ministrskega sveta je bil sprejet načrt uredbe, ki jo je izdelal finančni minister glede ureditve prometa z valutami in devizami. S to uredbo se odpravlja devizna centrala, njene funkcije pa preidejo na glavni inšpektorat finančnega ministrstva. Vsi naši produkti se bodo prodajali v inozemstvo za dinar ali krono. Tuji kupci bodo vsa svoja plačila morali vršiti izključno v naši valuti, katero bodo kupovali pri nas za valuto svoje države. Konstatirajo, da je bila dinarska novčanka kupljena pri nas, bo vršila Narodna banka s svojimi podružnicami in koncesionirane banke, pri katerih bodo inozemski trgovci morali kupovati dinarsko-kronske novčance in od katerih bodo dobili potrdila, s katerimi se bodo mogli pri obmejnih carinarnicah izkazati, da je valuta kupljena v naši državi. Tretjina na ta način odkupljenih tujih deviz bo pripadla državi. Država bo zbirala te devize v fondu pri Narodni banki in bo potem v času mrtve sezone na denarnih tržiščih intervenirala pri reguliranju kurza naše valute. Uredba predvideva zelo velike kazni za špekulante, ki uničujejo vrednost našega denarja. V njej se nahaja tudi točka, po kateri se menjalnice stavljajo pod državno kontrolo.

— **Pučko pozorišče v Zagrebu.** V okrilju »Hrv. katoliške narodne zveze« v Zagrebu se je ustanovilo »Pučko pozorišče« — ljudsko gledališče po zgledu našega Ljudskega odra. Društvo bo prirejalo predstave vsako nedeljo v dvorani »Kat. dečinskega društva« na Pejačevićem trgu šte. 15.

— **Sanatorij na Lokrumu.** Ministrstvo za narodno zdravstvo bo zgradilo na otoku Lokrumu velik moderni sanatorij. Da se dovrše zadnje priprave, je odpotoval v Lokrum načelnik ministrstva dr. Andrija Štampar.

— **Horthyjeva garda.** Pred nekaterimi dnevi se je posrečilo ubežati na Mažarsko nekaterim Hrvatim iz Horthyjeve garde, ki so doma iz Baranje, pa so bili internirani nekateri v Novem Sadu, nekateri pa v Valjevu. Eden izmed njih z imenom Richel je deponiral pol milijona kron pri naših oblastvih v Novem Sadu, samo da ga pustijo na svobodo.

— **Za ruske begunce.** Ministrstvo za poljedelstvo je državnemu odseku za nametanje ruskih beguncev odobrilo organizacijo loterije, katere čisti dobiček je namenjen za siromašne Ruse v Jugoslaviji.

— **Vlom v Hrastju.** Dne 9. septembra okoli 10. ure dopoldne, ko so bili domači na polju, je vlomil v hišo posestnika Jakoba Dolniška neznani rokovaljač, ki je odnesel 12 naglavnih rut, zlato ovratno žen-

ska veržico, 30 metrov domačega platna, 10 volnenih rut, 7 rožnih vencev in drugega blaga v skupni vrednosti približno 4000 kron.

Ljubljanske novice.

lj »Sestra Beatrice« na Ljudskem odru. V nedeljo, dne 26. t. m. ob osmi uri zvečer vprizori Ljudski oder Maeterlinckovo legendo v treh dejanjih »Sestra Beatrice«. Legenda je polna lepote in vsebuje fabulo o čudežu, ki se je zgodil v nekem samostanu v srednjem veku. — Predprodaja vstopnic že danes popoldne v trafiki gospe Modiceve v Kopitarjevi ulici in v prodajalni Nove založbe na Kongresnem trgu.

lj št. Jakobsko prosvetno društvo priredi v nedeljo ob 6. uri zvečer v svoji dvorani zanimivo predavanje. Vabimo k množični udeležbi.

lj Vadiateljski zbor O. Z. ima danes v petek ob pol 8. uri zvečer valno sejo v Zvezni šoli. Navzočnost vseh članov nujno potrebna. Načelnik.

lj Koncerti Zlatka Balokovića. V našem listu že objavljeni koncerti največjega jugoslovanskega virtuozna na goslih Zlatka Balokovića se bodo vršili v Ljubljani dne 4. oktobra (vel. dvorana Union), v Celju dne 5. oktobra (vel. dvorana Union), ter v Mariboru dne 6. oktobra (vel. dvorana Götze). Naš umetnik odhaja takoj po koncertih v Slovenijo na inozemsko turnejo, najprej v London, kjer se vrši njegov koncert 20. oktobra. Predprodaja vstopnic od 29. septembra naprej v Ljubljani pri anonimni ekspediciji Al. Mat. (Kongresni trg 3), v Celju v knjigarni Gorjanc & Leskovšek, ter v Mariboru v trgovini muzikalijske Jos. Höfer (Šolska ulica). (k)

lj Cene živini. Te dni smo čitali, da so cene svinjam v Sremu po 32 kron kg žive teže in še več, vsled česar morajo naši mesarji na vsak način zvišati cene svinjskega mesa, špehu in masti. V naslednjem prinašamo cene živini na našem jugovzhodu na raznih sejnih v minolem tednu. Cene posnemamo po »Jugoslovanskem Lloyd«. Na sejmu v Virovitici so minoli petek prodajali boljšo živino po 10 kron kg žive teže, mlade plemenske svinje 20 kron kg, močnejše še ceneje. Na novosadskem trgu so prodajali 17. t. m. svinje po 26—29 kron kg žive vage, govedo po 12—15 kron, teleta po 25 kron, jagnjeta po 10—11 kron. V Srbiji so bile cene svinjam po 5 dinarjev, govedi po 4.50 dinarja, ovce po 3 dinarje kilogram žive teže.

lj Teleče meso. »Vnovčevalnica za živino in mast« v Ljubljani oddala je za jutri, t. j. 25. sept. sledečim mesarjem svoja teleta v razprodajo, in sicer: Ahlinu, Ham Mjariju, Kastelicu, Krašovcu, Makovcu, Prepeluhu, Porenti, Rihtar star., Smoljanu, Skrajnerju po 2 teleti; Breclniku, Dolničarju, Jož. Kocjanu, Prezelju, Šmetu, Žganjar Josipu in Žganjar Antonu po eno tele; le Petrič je dobil 3 teleta. 1 kg srednjega mesa velja 18 K, zadnjega 20 K. — Vsaka stranka dobi največ po 1 kg mesa.

lj Dr. Oblak proti gospej Terezini dr. Peganovi. Na okrajnem sodišču je razpravljal danes g. svetnik Potrato o tožbi, katero je vložil g. dr. Oblak proti gospej Terezini dr. Peganovi. Tožba, katero je vložil gospod dr. Oblak, se je glasila: Dne 10. t. m. popoldne se je vršila pri tukajšnjem deželnem sodišču vzklicna razprava v zadevi odvetnika dr. Vladimira Pegama proti meni radi razžaljenja časti. Ko se je okoli 20. ure umaknil sodni dvor v posvetovalnico, zapustil sem sodno dvorano ter pristopil k svojemu zagovorniku g. dr. Tekavčiču, ki se je takrat že zunaj pred dvorano izprehajal. Komaj izpregovorim z njim par besedi, pa zagledam kar naenkrat in ne da bi se bil zavedel, pred seboj obdolženko. Le-ta se zakadi proti meni ter me naglo sune s pestjo v levo čeljust z besedami: »Kako se upate o mojem možu tako govoriti!« Sigurno bi bila obdolženka ta zavrtni napad še nadaljevala, da je ni s silo potegnili nazaj njen mož. Jaz na ta damski napad nisem prav nič reagiral. Zahtevam pa zadoščenja pred sodiščem ter predlagam, da naj se obdolženka spozna krivo prestopka zoper varnost časti v smislu § 496 k. z. ter po postavi kaznuje. Gospo Terezino dr. Peganovo je zagovarjal dr. Remec, dr. Oblakovo tožbo je zastopal dr. Tekavčič, dr. Oblak in gospa dr. Peganova nista bila navzoča. Zastopnik gospe dr. Peganove dr. Remec je mesto gospe opozarjal na njeno takratno razburjenost. Dr. Oblakov zastopnik dr. Tekavčič je povdarjal, da je bila po njegovem mnenju stvar zamišljena in je predlagal, naj se obdolženka kaznuje. Zagovornik gospe dr. Peganove je izvajal: K razpravi dne 10. avgusta t. l. v zadevi njenega soproga v tožbi proti dr. Oblaku jo je povabil sodišče, kateremu vabilu se je odzvala in ni imela namena oklofutati dr. Oblaka. Po zaslišanju je ostala v razpravni dvorani, v kateri je poslušala govor svojega moža in branitelja dr. Oblaka dr. Tekavčiča v celoti in je slišala tudi del Oblakovega zagovora, kateri je bil poln napadov

in žalitev na njenega moža, vsled česar je bil senatni predsednik nadsvetnik Žebre opetovano primoran pozvati dr. Oblaka k redu. Dr. Oblak pa ni hotel prenehati s svojimi napadi, vsled česar se je pričela gospa razburjati. Ko je vršel dr. Oblak gospejnemu možu v obraz očitek, da je on kriv justičnega umora v znani Brencetovi zadevi, ni mogla več vzdržati v dvorani in je šla skrajno razburjena na hodnik. Ves nizki način boja dr. Oblaka proti njenemu možu ji je stopil pred oči. Dolžil ga je krivega pričevanja, dolžil justičnega umora; mobiliziral je vse časopise, samo da ga uniči, mu odvzame eksistenco in kruh in ga naslika kot propalico, ki nima nič cloveškega na sebi. Zlasti očitek Brencetovega slučaja jo je zadel globoko v srce. V najtežjih časih vojne je živela ob strani svojega moža, ki v mnogih nočeh ni našel počitka v skrbeh za razne svoje kliente, katere je branil pred vojaškim sodiščem zaradi protidržavnih deliktov. V tej skrajni razburjenosti so se odprla vrata in je prišel med drugimi na hodnik tudi dr. Oblak. Ko ga je gospa zagledala je prekipelo njeno čustvo; ne da bi bila kaj mislila, je planila proti njemu in je dvignila za roko in je zadel z ročno torbico v levici na desno stran obraza. Nastop gospe je imenoval dr. Oblak zavraten napad, ki bi ga bila ponovila, če bi je ne bil njen mož z vso silo zadržal. Bil je pa to cloveško pojmljiv in odpustljiv nastop v dno srca užaljene žene, katere brani tudi svojega moža do skrajnosti in obupen korak družinske matere petero otrok, katerim hoče dr. Oblak izpodkopati eksistenco s tem, da skuša njihovega očeta pripraviti ob kruh. Dr. Oblak je imenoval dejanje »damski« napad in se je v obtožbi hvalil, da na njega ni reagiral. Hoče se s tem pokazati, da je kavalir. To njegovo kavalirstvo se zrcali že v tem, da jo je krstil v svoji zasebni obtožbi za Rezo, katero nazivamo mogoče odgovarja naziranj o kavalirstvu, kar pa v imenu svoje klientinje odklanjamo, ker njeno razmerje do dr. Oblaka ni tako, da bi opravičevalo kako kordialnost, še manj pa tako visoko stališče od njegove strani napram gospe, da bi jo mogel nazivati tako rovtarsko. Predlagam, da gospod svetnik mojo klientinjo oprosti, če bi pa to ne bilo mogoče, naj se z ozirom njene razburjenosti ob času dejanja obsodi le na nizko denarno kazen. — Svetnik Potrato je na to razglasil sodbo, s katero je g. dr. Peganovo obsodil na 48 ur zapora, katero kazen je spremenil v globo 300 kron.

lj Ubožen urarski vajenec je v soboto dne 18. t. m. na potu iz delavnice Hranilnična ulica do Ilirske ulice izgubil 8000 K vreden zlat prstan, vsled česar njegovi revni starši utrpel ogromno škodo, ker si bodo odškodnino za prstan morali prigrigati od ust. Pošten najditelj naj blagovoli ta prstan oddati pri policijskem ravnatelstvu ali pa pri Ludoviku Zajcu, Hranilnična ulica št. 6 proti primerni nagradi.

Gospodarstvo.

g Bodočnost koruze. »Jugoslovanski Lloyd« poroča o dosedanjih uspehih poizkusov, da se iz koruznega stebel proizvode sladkor. S temi poizkusi se peča, že leto dni poseben strokovnjak, ki ga je naša vlada poklicala iz Marsilja, kjer delajo že dalj časa enake poizkuse. Dotični inženir deluje na sladkorni tovarni v Čupriji na Srbskem. On je letošnjo pomlad vsadil razne vrste koruze. Pri poizkusih je nato dognal, da daje timoška vrsta največ sladkorja — to je 14 %. Navadna sladkorna pesa daje 10 do 12 % sladkorja in je najboljša kultivirana česka pesa daje po 18 do 20 odstotkov. Potemtakem bi mogla koruza že danes izpodrinuti peso, ako ne bi bilo enega nedostatka; koruzni sladkor se kristalizira v mnogo manjši meri nego pesni — od njega ostane mnogo več melase. Ako se posreči odstraniti ta nedostatek, potem se bo izvršila v sladkorni panogi narodnega gospodarstva prava revolucija. Tako je izjavil vseučiliški profesor dr. Karlik iz Prage, prvi strokovnjak v sladkorni industriji, ki je nedavno obiskal čuprijsko sladkorno tovarno, da se izvesti o uspehih poizkusov s koruznim sladkorjem. Eno je pa že danes gotovo: iz koruznih stebel se more proizvajati najboljši alkohol. Razen tega se more izdelovati iz ostankov jako dober papir, kakor so pokazali poizkusi v Grenoblu. Po vsem tem bi se mogla v naši državi, ki v toliko meri prideluje najboljšo koruzo, razviti mogočna kmetijska industrija.

g Ruski denar. V Rusiji so v veljavi tri vrste denarja, ki ima vsaka drugačno vrednost. To so rublji Romanovih, Krenskega in sovjetske vlade. Za 1000 Romanovih (carskih) rubljev se plačuje 20.000 sovjetskih rubljev in za 1000 Krenskijevih rubljev 6800 sovjetskih.

Odgovorni urednik Jože Rutar.
Izdajatelj konzorcij »Večernega lista«,
Tisk »Jugoslovanska tiskarna« v Ljubljani.